

Den V. Thule-Ekspedition.

Geografisk Tidsskrift, Bind 26 (1921)

Link til pdf:

http://img.kb.dk/tidsskriftdk/pdf/gto/gto_0026-PDF/gto_0026_68368.pdf

Link til webside:

<http://tidsskrift.dk/visning.jsp?markup=&print=no&id=68368>

pdf genereret den : 22/5-2008

brugte Hareskind, men det er kun gamle Folk eller Syge, der ikke kan skaffe de nødvendige Harer, der maa ty til denne Nødbjælp. De skal iøvrigt være varme og ret holdbare. Det er kun, fordi man saa let kan skaffe sig dem, at der ingen Ære er ved at bruge dem. Ellers bruges kun ganske faa af de Ederfugleskind, man har i Hænde, og det er kun til Viskestykker, de finder Anvendelse i Husene. Til Husredskaber er de dog ikke saa gode som Lomvie- og Søkongeskind, men naar man er til Gilde et Sted og er færdig med at spise, gaar altid et Fugleskind med Fjerene paa rundt til at tørre Fingrene i, og der er Ederfugleskind anvendelige.

Dun samledes heller ikke før i Tiden, nu er vi saa smaat begyndt at indhandle dem. Men ogsaa her er det foreløbig saadan, at ingen Fanger nedværdiger sig til at samle den Slags op for at sælge det: »som om man ikke duede til noget«, svarede en Mand, da jeg foreslog ham at samle Dun, for at kunne købe noget, han havde Lyst til.

Som det fremgaar af det foregaaende, synes Ederfuglen at tage til i vort Distrikt. Naturforhold og Befolkningens Levevis som nomadiserende Mennesker bidrager jo deres dertil. Jeg tror ikke, at Mennesker er de værste Fjender for Bestanden heroppe. Rovfuglene tager mange, baade Gamle og Unger, enkelte Steder har Ederfuglen derfor sluttet Forbund med Ternerne (*sterna macrura*); disse smaa

nydelige og dristige Fugle forsvarer tappert Øen mod alt, hvad der nærmer sig, og ikke en Ravn, Maage eller Kjøve kommer i Nærheden, saalænge der er Æg eller Yngel. Rævene faar jo ogsaa deres vistnok mest af de unge, der sidder paa Strandbredden om Eftersommeren, men ogsaa naar de fryser inde i Vaager, ser man ofte en Ræv sidde taalmodigt i Nærheden af denne og se den blive mindre og mindre. Det er uheldigt for Ederfuglen, at der er saa stor Forskel i Tiden paa, naar de yderste Øer bliver isfri, og naar de inde i Fjordene kan benyttes til Rugning, Æglægningen retter sig derefter; saaledes kan Folkene, der bor ved Granville Fjord altid være med ved Saunders Ø ved Æg-samlingen, først naar denne er ophørt, og de er kommen hjem, begynder Ederfuglene at lægge der. Herved bliver en stor Del af Ungerne for sent færdige, og det er næppe mange af de sidste, der naar ned Syd paa til de Steder i Sydgrønland, hvor de kan klare sig om Vinteren.

Der er nu Tegn paa, at man er opmærksom blandt de mest oplyste danske Grønlændere paa, at der maa gøres noget for Vildbestanden, der forhandles jo stadig i Landsraadene derom, og noget er gjort for Ederfuglene, men det er næppe nok dernede. Det er da godt, at der er et Fristed oppe i det Nordligste, hvor Naturen selv sætter en Bom for Menneskenes Ødelæggelser.

Den V. Thule-Ekspedition.

Den danske Ekspedition til arktisk Nordamerika under Ledelse af Knud Rasmussen.

Da den arktiske Station ved Thule oprettedes i Aaret 1910, blev det straks fremført som en af Stationens vigtigste Opgaver at undersøge de Egne, der lettest lod sig berejse med selve Stationen som Basis. Gennem 3 Ekspeditioner er nu ikke blot Thules nærmeste Omegn, men ogsaa hele Kysten fra Holms Ø op til Grønlands Nordspids bleven undersøgt, og desuden har en fjerde Ekspedition haft den isolerede Stamme ved Angmagssalik som Maal. Efter at man nu har løst de vigtigste af de Arbejder, der forelaa i Grønland ifølge Stationens Program, har man i Aar besluttet sig til at realisere en allerede i 1910 i Geografisk Tidsskrift frem-

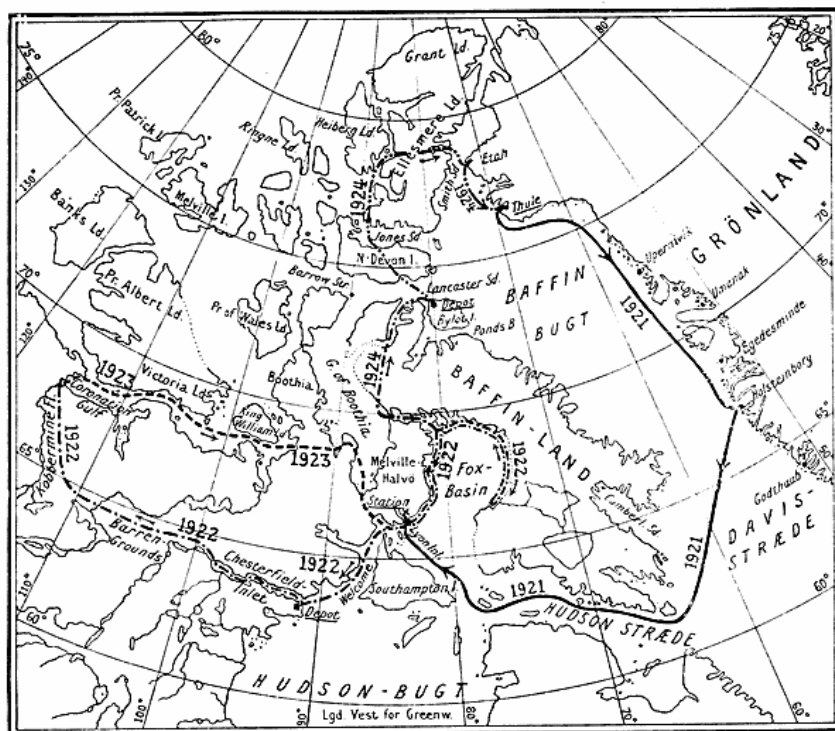
sat Ekspeditionsplan til Centraleskimoerne og det nordamerikanske, arktiske Arkipelag.

Motiverne til, at den femte Thule-Ekspedition netop søger det nordligste Amerika og det arktiske Arkipelag, fremgaar af nedenstaaende Oversigt over de Opgaver, der vil optages paa Ekspeditionens Program:

I.

Historisk Oversigt og Klarlæggelse af foreliggende Opgaver.

Den femte Thule-Ekspeditions Arbejdsomraade er de centrale Dele af det nordamerikanske Polar-

Arkipelag, der danner en naturlig Bro mellem Grønland og Nordamerika: Ellesmeresland, North Devon, North Sommerset, Baffinsland, Boothia felix, Melvillehalvøen, Barren Grounds — Området nordvest for Hudson Bay — Egne, der hører til Jordens mest ukendte.

Som Følge af særlige opdagelseshistoriske Forhold hører Egnen omkring Fury and Hecla Strait og de vestlige Dele af Baffinsland til de mest ukendte, til Trods for at de er iblandt de ret tidligt opdagede Dele af Polarområdet. Da Englænderne i det 19. Aarhundrede genoptog Nordvest-Passage-Ekspeditionerne, kom de kun i ringe Grad til at besøge disse Egne, da det viste sig, at Lancaster Sound var den eneste brugbare Passage af de Stræder, der gennemskærer Arkipelaget.

Fury and Hecla Strait betegner vel nok Centret for det mest ukendte Parti. Dertil kommer, at Landet slet ikke er blevet inddraget i den moderne-special-videnskabelige Udforskning, og store Dele henligger derfor endnu lige saa ukendte, som da Franklin-Ekspeditionerne sluttedes i 50'erne i forrige Aarhundrede.

Vi kan altsaa med Hensyn til den nævnte Strækning fra Ellesmeresland til Barren Grounds fastholde to Ting:

1. at det er Lande, der er af særlig Vigtighed for den danske Grønlandsforskning, fordi de forbinder Grønland med det nærmeste Kontinent,

2. at disse Lande desuden i Almindelighed frembyder store og vigtige Opgaver: geologiske, klimatologiske, botaniske, zoologiske, etnografiske, arkæologiske, ved Siden af den grundlæggende geografiske Opgave — at fuldende Landenes Kortlægning.

Kartografiske Opgaver:

Hvad det kartografiske angaar, er de største Øer og Landsdele kun kendt med Hensyn til Kystomridsene, og end ikke dette kendes for den store Ø, Baffinslands Vedkommende, vistnok Jordens trediestørste Ø. Dele af Syd-

østkysten og hele den nordlige Del af Vestkysten ned mod Boothia Golf er ubekendte, ligeledes det indre af Landene.

Geologiske Opgaver:

Ogsaa i geologisk Henseende er Egnene næsten ukendte. Det første geologiske Kort over disse Egne blev fremstillet 1859 af Houghton ved Sammenarbejdelse af de mange Franklin-Ekspeditioners spredte Resultater; de senere Kort herfra har ikke meget nyt at tilføje.

Det fremgaar heraf, at det arktiske Arkipelag sammen med hele det østlige Kanada udgør en stor, ret lav Gneisplade, enkelte Steder overlejret af Sedimenter.

Ekspeditionen besøger særlig de sydøstlige Omraader, og træffer navnlig paa Sedimenter med Forsteninger fra Begyndelsen af Jordens Oldtid.

Foruden Indsamlinger af Forsteninger foreligger der jo ogsaa mange andre Opgaver: Beskrivelse af de forekommende Bjærgarter, Undersøgelse af de tektoniske Forhold, Isbedækningsens Udbredelse osv.

Biologiske Opgaver:

I biologisk Henseende er det indre af Baffinsland fuldstændig ukendt, og ogsaa Melvillehalvøen

og Egnene omkring den magnetiske Nordpol er lidet undersøgt.

Etnografiske og arkæologiske Opgaver:

Ekspeditionens Hovedformaal bliver dog af etnografisk og arkæologisk Art.

Der er gennem Fund i Nordøstgrønland og paa Southampton Island paavist et nært Slægtskab mellem den ældre Kultur paa disse to Steder. Videnskabelige Udgravninger paa sidstnævnte Sted, der kunde uddybe dette Spørgsmaal, vilde være af stor Betydning, ligesom det for Dansk Eskimostudium vil være af megen Vigtighed at komme i Besiddelse af et saadant Materiale, idet Udbyttet af de tidligere Udgravninger, der kun har været af ganske tilfældig Art, alt opbevares i Amerika.

Southampton Island frembyder et fast Holdpunkt for Ekspeditionen med Hensyn til Løsningen af den Opgave, ad arkæologisk Vej at belyse Eskimoernes Vandringsveje mod Grønland.

Hvad de nulevende Eskimoer angaar, vil Ekspeditionen med et Hovedkvarter i Lyon Inlet gennem Rejser komme i Berøring med en Række af Stammer, der dels i det hele taget er meget lidt kendt, dels kun er besøgt af ældre rejsende i den etnografiske Videnskabs Barndomstid.

Der venter her overalt store Opgaver: Eskimoernes Forekomst og Udbredelse i disse Egne, deres Erhvervskulturs Tilpasning til Naturforholdene, deres Flytninger og Bopladser i Aarets Løb, deres Færdselsveje m. m.

Undersøgelser her skulde kunne yde vigtige Oplysninger med Hensyn til Problemet, ad hvilke Veje Eskimoerne er vandret fra Nordamerika til Grønland.

Paa Barren Grounds bor en af de interessanteste, men mest ukendte Eskimostammer Kinipetu-Indlandsstammen. Og langs Kysten fører Eskimoernes Hovedomraade og vigtigste Udbredelsesvej over Coronation Golf og Alaska-Kysten til Beringsstrædet.

Folkloristiske Opgaver:

Overalt, hvor de forskellige Eskimostammer besøges — og Ekspeditionens Opgaver vil gøre det ønskeligt at komme saa vidt omkring som muligt — vil det være en særlig Opgave for Ekspeditionens Leder at samle og nedskrive alt, hvad der haves, om gamle eskimoiske Sagn, Æventyr og Traditioner fra svundne Tider, religiøse Overleveringer, Sæder og Skikke o. s. v.

Da Lederen allerede har indsamlet et tilsva-

rende, meget fyldigt Materiale fra hele Grønland fra Polareskimoerne, Vestgrønlanderne og Østgrønlanderne ved Angmagssalik, vil der paa denne Maade kunne fremskaffes et enestaaende Sammenligningsmateriale, der sikkert vil kunne give Bidrag ikke blot til Eskimoernes almindelige Historie, men ogsaa til Forstaaelsen af deres Sjæleliv og Fantasi, og det paa en Maade, der ikke vil kunne hentes ad anden Vej.

Optagelse af levende Billeder:

Det er Ekspeditionens Hensigt at lade optage levende Billeder fra de Egne, som den kommer til at gennemfare.

Disse levende Billeder kommer til at omfatte baade Landskaber, Folkeliv og Dyrebilleder. Gennem Ekspeditionens Rute faar man en enestaaende Lejlighed til at gøre disse meget righoldige og afvekslende. Disse Billeder vil paa en fortræffelig Maade kunne popularisere Ekspeditionens Resultater og føre dem ud til Folket. Det kan nævnes, at de Billeder, der vil blive optaget i Dansk Grønland og blandt Polareskimoerne, vil faa dobbelt Interesse, naar de senere sammenføres med Optagelser fra de amerikanske Centraleskimoer. Mange Dyrelivsbilleder vil der blive Anledning til at tage, og vi skal her blot eksempelvis nævne Billeder fra de mange store Fugleffjelde, der vil blive besøgt, Hvalros- og Bjørnebilleder fra Baffins-Bugten og Optagelser af Moskusokser fra Omegnen af Jones Sound. Foruden det betydelige populære Materiale, der vil kunne fremskaffes, maa det ogsaa erindres, at de levende Billeder har en overordentlig stor Betydning for Etnografien som biologisk Videnskab. Arbejds- og Fangstmetoder, Dans, Leg o. s. v. lader sig ad denne Vej gengive med en Anskuelighed, som det døde Billede ikke kan frembringe. Gennem Billedrækkens enkelte Led vil man endvidere kunne studere i Detailler Haandteringen af Redskaber — et Spørgsmaal, der med de ældre Metoder kun lod sig gøre gennem Tegninger, som altid efterlod Tvivl om Opfattelsens Rigtighed. Naar der ikke tidligere ad kinematografisk Vej er opnaaet bedre Resultater, skyldes det sikkert, at Optagelsen ikke er ledet af en Fagmand. Det er vanskeligt for en Amatør baade at beregne Lysstyrken og det færdige Billedes Virkning. Det er derfor vigtigt at skaffe sig absolut sagkyndig Hjælp paa dette Felt.

Etnografiske Samlinger:

En Hovedopgave for Ekspeditionen vil være Indsamling af etnografiske Genstande.

Hvad Grønland angaar, er Nationalmuseet i Besiddelse af en Samling, der er absolut enestaaende, saaledes som den jo efter Forholdene ogsaa bør være det. De amerikanske Eskimoer, der danner et uundværligt Led i Eskimostudiet, er derimod kun svagt repræsenteret; særlig føles Bristen stærkt med Hensyn til de østlige Stammer, der har en stor Betydning for os ved at have ydet deres Kontingent til Befolkningen af Grønland. Det er just den planlagte Ekspeditionens vigtigste Opgave at klarlægge disse Forbindelser, men til den Klarlæggelse kræves betydelig Indsamling af Sager for den nuværende Kultur og i endnu højere Grad Udgravninger, der kan give et Billede af den Kultur, som nu er gaaet til Grunde, men som netop er den, i hvilken Fællesskabet klarest skal fremtræde.

Resultaterne af saadanne Indsamlinger og Undersøgelser vil være det uundgaelig nødvendige Bilag, der skal godtgøre for hver Mand og for Fremtiden Rigtigheden af de Slutninger, Ekspeditionen vil være naaet til.

Skal Opgaven ske Fyldest, er det samtidig nødvendigt, at man, som det er Ekspeditionens Plan, faar Adgang til ved Hjælp af Skib at kunne hjemsende det indsamlede; i modsat Fald vil en meget betydelig Del af Ekspeditionens Arbejde blive til inlet. Naar saa mange Ekspeditioner er hjemkomne med et kun ringe Udbytte i Sager, har en Hovedgrund været den, at man selvfølgelig ikke gennem Aaringer paa Rejser kan bebyrde sig med en større Dødvægt; den uundgaelige Følge blev da, enten at Samlingerne forsvandt, eller at man maatte efterlade større eller mindre Dele af dem til betydelig Skade for Videnskaben.

En Ekspedition som den planlagte vil, om den kan raade over tilstrækkelige Midler, gennem sine Samlinger kunne give vort Museum en absolut enestaaende Samling blandt Verdens arktiske Museer, en Stilling, som tilkommer det efter Danmarks Position til den arktiske Forskning.

II.

Ekspeditionens Medlemmer bliver:

Peter Freuchen,
Magister Therkel Mathiassen,
Magister Birket-Smith,
Knud Rasmussen,
4 polareskimoiske Jægere,
1 grønlandsk Tolk og Sekretær.

Ekspeditionen afrejser fra Kjøbenhavn den 25. Maj med Motorskonnerten »Søkongen«. Kolonien

Godthaab anløbes paa Oprejsen, hvorefter Kysten følges nordover indtil Upernivik, hvor man venter at være ca. 20. Juli.

Under Opholdet i Grønland kompletteres Udrustningen med Hundefoder og specielt grønlandsk Materiel.

Kap York-Stationen Thule anløbes i Tiden mellem 22. Juli og 15. August for at afhente de polareskimoiske Deltagere og Hunde. Derefter søger man syd over til Kolonien Holstensborg, hvorfra startes til Hudson Bay den 22. August.

Ekspeditionens Hovedkvarter lægges i Lyon Inlet, hvorfra alle Skæderejser til de omliggende Eskimobopladsere foretages. Dog vil et Depot være udlagt ved Chesterfield Inlet af Hudson Bay Co. til Støtte for den lange Indlandsrejse med Kinipetu-Stammen og videre. Allerede første Efteraar og Vinter besøges Igdlulik-Stammen ved Fury and Hecla Strait, og mulig forskellige Dele af Baffinsland.

Siden arbejder man sig senest om Foraaret 1922 med Slæde eller om Sommeren med Baad ned til Chesterfield Inlet. — Undervejs foretages etnografiske Samlinger, der lægges i Depot, for senere at transporteres til Hovedkvarteret.

Efteraaet 1922 drager man med Indlands-Stammen Kinipetu ind over Barren Grounds, tilbringer første Del af Vinteren der, for siden at søge vestpaa til Stammerne langs Nordvestpassagen og paa sidste Islæg i Foraaret 1923 køre tilbage igen til Hovedkvarteret i Lyon Inlet.

Hertil er imidlertid dels pr. Slæde, dels pr. Baad alle de etnografiske Samlinger bragt og afhentes nu af »Søkongen«, der foruden Samlingerne hjemfører d'Hrr. Therkel Mathiassen og Birket-Smith.

Paa »Søkongen«s Overrejse til Grønland i Sommeren 1923 udlægges et mindre Depot ved Ponds Inlet og i Løbet af Vinteren 1923—24 kører nu Lederen sammen med Peter Freuchen og Polareskimoerne ad Eskimoernes gamle Vandringsveje over Baffinsland, Lancaster Sound, Jones Sound, Ellesmeresland og eventuelt Heibergsland tilbage til Grønland, hvor Thule-Stationen naas i Foraaret 1924. Derfra Hjemrejse med »Søkongen«.

Med Hensyn til arkæologiske Studier paa Southampton Island og andre Steder, kartografisk, geologisk og biologisk Arbejde i de berejste Egne og særlig i Baffinsland, maa man foreløbig nøjes med at henvise til de Linier, der er trukne op i Indledningen, da de Omraader, man kommer til, er saa lidet kendte, at detaljerede Forhaandsdispositioner vanskeligt vil kunne følges.